

ורבן גמליאל סבר: מצוות לא בעי כוונה, ולכן יכול להכניס שתי זוגות, כשלא יתכוין בהן לשם מצוה.

שבזוג אחד הוא יוצא ידי חובתו, אעפ"י שלא כיון, ואילו בזוג השני אינו עובר בכל תוסף כיון שלא נתכוין לקיים בו מצוה.

לפי שאין עוברים בכל תוסף אלא אם כן מתכוונים בהוספה לשם מצוה. ועל כל זוג וזוג אנו אומרים שבו הוא יוצא ידי חובתו. (16)

ואיבעית אימא: דכולי עלמא סברי דלצאת צא-א
ידי חובתו לא בעי כוונה. והכא בלעבור משום "בל תוסיף" קמיפלגי.

דתנא קמא סבר: כשם שלצאת לא בעי כוונה, הוא הדין לעבור משום כל תוסף לא בעי כוונה. ולכן אינו יכול להכניס שתי זוגות, שאף אם לא יכוין בהם לשם מצוה, הוא עובר בכל תוסף.

וגם "בל תוסיף" ליכא, שהרי בשבת לא נוהגת מצות תפילין כלל, והרי הן כמלבוש בעלמא. הילכך, מותר להכניס אפילו שתי זוגות, שגם שתי תפילין בכלל תכשיט הן.

ואיבעית אימא: דכולי עלמא סברי שבת
זמן תפילין הוא, ותפילין אינן בכלל תכשיט.

והכא במצות צריכות כוונה קמיפלגי.

תנא קמא סבר: בכל מצוה, מי שרוצה לצאת ידי חובתה — **בעי כוונה!**

שצריך להתכוון בפירוש שהוא עושה לשם מצוה.

הילכך, אינו יכול להכניס שתי זוגות.

כי ממה נפשך: אם יכוין שמניחם לשם מצוה — הרי הוא עובר בכל תוסף.

ואם לא יכוין לשם מצוה — הרי אינו יוצא בשתייהן, והן משא עליו.

אבל אם כיון בפירוש שלא לצאת לא יצא, א"כ גם לתנא קמא ילבש שני זוגות, ויכון בפירוש שלא לצאת.

ובחזו"א סי' כ"ט סקי"א תירץ דיש חילוק בין מ"ד מצוות צריכות כונה, שאז אינו עובר בכל תוסף רק אם כיון לשם מצוה, דבלא כונה אין כאן מעשה מצוה. אבל למ"ד אין צריך כונה הרי אף אם כיון בהדיא שלא לשם מצוה אין זה מועיל להנצל מבל תוסיף, דאין זה חשוב חסר בתכונת המצוה אף שלא יצא ידי חובתו.

ואף הרשב"א גורס כן, אלא שמפרש באופן אחר. דלר"ג הואיל ומצוות צריכות כונה וזה שבא להציל אינו מתכוין לצאת, נמצא שאין יוצא באף אחד משני הזוגות. וממילא אין כאן כל תוסף, שאין כל תוסף אלא כשיוצא באחד

16. הקשה רש"י, אכתי כיון דלאו תכשיט נינהו איך מותר להוציא יותר מזוג אחד, שהרי אף אם אין כאן כל תוסף, אבל הזוג הנוסף הוי משא. ולכן הוא גורס איפכא, דלכו"ע תפילין תכשיט נינהו, ולת"ק מצוות אין צריכות כונה. הלכך, אף אם לא יכוון שמניחם לשם מצוה מ"מ עובר בכל תוסף, שכשם שלענין לצאת ידי חובתו אין צריך כונה, כך לגבי כל תוסף עובר גם בלא כונה.

ולר"ג מצוות צריכות כונה, והוא הדין לענין כל תוסף אינו עובר אלא אם כן נתכוון. הלכך יכול להכניס שני זוגות ע"י שיתכוין בהם שלא לשם מצוה.

ובתוס' רבינו פרץ הקשה לשיטת הרשב"ם דאפילו למ"ד מצוות אי"צ כונה זה דוקא בסתם,

ורבן גמליאל סבר: אמנם לצאת ידי חובה לא בעי כוונה, אבל **לעבור משום בל תוסיף בעי כוונה.** וכל שאינו מתכוין לשם מצוה אינו עובר בבל תוסיף. הילכך יכול להכניס שתי זוגות מבלי שיתכוין לשם מצוה, שבכך אינו עובר על בל תוסיף.

ואיבעית אימא: אי דסבירא לן אם היינו סוברים דשבת זמן תפילין, הרי דכולי עלמא יסברו כי לא לעבור בבל תוסיף בעי כוונה, ולא לצאת ידי חובת המצוה בעי כוונה.

והבא לכולי עלמא שבת לאו זמן תפילין הוא.

ובלעבור על בל תוסיף שלא בזמנו של המצוה קמיפלגי.

דתנא קמא סבר: אף שלא בזמן המצוה לא בעי כוונה. והמוסיף על המצוה שלא בזמנה, אף אם אינו מתכוין לשם מצוה, יש על זה שם מצוה ותוספת מצוה, והרי הוא עובר בבל תוסיף.

ולכן, אינו יכול להכניס בשבת לעיר שתי זוגות, אפילו שלא בכוונה לשם מצוה.

ורבן גמליאל סבר: לעבור על בל תוסיף שלא בזמנו – בעי כוונה. שכיון שעתה אין זה זמן המצוה, וגם אינו מתכוין לשם מצוה, הרי אין כאן לא מצוה ולא תוספת.

ולכן, יכול להכניס שתי זוגות בשבת, שאינו זמן תפילין. שלא יתכוין לשם מצוה, ולא יעבור בבל תוסיף.

ומקשינן: **אי הכי, לרבי מאיר** [היינו תנא קמא] **זוג אחד נמי לא** יכניס, מחמת שעצם ההנחה בשבת היא הוספה על המצוה, כיון ששבת לאו זמן תפילין?!

ועוד, אם כן, הישן בשמיני עצרת בסוכה ילקח משום בל תוסיף, אף אם לא יתכוין לשם מצוה!

והרי אנן קיימא לן שבחוץ לארץ יושבין בסוכה בשמיני עצרת [משום ספיקא דיומא שמא עדיין סוכות היום]. ואם לפי תנא קמא שלא בזמנו לא בעי כוונה, הרי עוברין על ספק בל תוסיף בישיבה זו?

אלא, ודאי לכולי עלמא לעבור שלא בזמנו בעי כוונה. והיושב בשמיני מתכוין שאם היום אינו סוכות אינו מתכוין לשם מצוה.

ומסקינן: **אלא, מחזורתא כדשנינן מעיקרא,** דפליגי בשבת אם היא זמן תפילין או לאו זמן תפילין. (17)

והוינן בה: **ומאן שמעת ליה דסבר שבת זמן תפילין הוא?**

ומשנינן: **רבי עקיבא!**

דאורייתא של טלטול.

מהם והוא מוסיף זוג שני.

ולת"ק מצוות אין צריכות כונה, הלכך הוא יוצא באחד מהם ובשני עובר בלא תוסיף.

והרא"מ הורוויץ יישב הגירסא הראשונה, די"ל דכיון דלא מבורר איזה משני הזוגות הוא של מצוה ואיזה של משא אין בזה איסור

17. רש"י. והקשה הרש"ש דמנין לו לאפוקי משתי האוקימתות האחרות דלכו"ע שבת זמן תפילין, שגם עליהם אין פירכא.

שנאמר בתורה "השמר" או "פן", וכן "אל" — אינו "עשה", אלא בלא תעשה הוא!

ואם כן, אף בקרבן פסח לרבי עקיבא, דכתיב בו "ושמרת" — הוי איסור לא תעשה.

וכיון שזדונו בכרת, יהיה חייב על שגגתו באי עשייתו!?

ודחינן: אפילו תימא רבי עקיבא היא, לא קשיא.

משום דרק "השמר" דלאו, כשהתורה מזהירה שתשמר ואל תעשה כן, הוי לאו.

אבל "השמר" דעשה, כגון הכא, שהאזהרה היא לקיים מצות הפסח, הוי עשה.

ומקשינן: וכי סבר רבי עקיבא שבת זמן תפילין הוא?

והתניא: רבי עקיבא אומר: יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים?

תלמוד לומר "והיה לך לאות על ירך".

ומשמע דוקא מי שצריכין אות דהיינו ימות החול שישראל צריכין להעמיד בהם אות על עצמן, להוכיח שהם מחזיקים בתורת ה'.

יצאו אלו, שבתות וימים טובים, שפטורין מתפילין, לפי שהן גופן אות בין הקב"ה לישראל. דכתיב בשבת "כי אות היא ביני וביניכם".⁽¹⁸⁾

הרי, שרבי עקיבא סבר שבת לאו זמן

דתניא: כתיב בפרשת "קדש לך", שנאמר בה מצות תפילין: "ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה".

ודרשינן: "ימים" — ולא לילות, שאינן זמן תפילין.

"מימים", מקצת ימים, ולא כל ימים — פרט לשבתות וימים טובים שגם הם אינם זמן תפילין, דברי רבי יוסי הגלילי.

רבי עקיבא אומר: לא נאמר "חוקה" זו אלא לענין פסח בלבד, שהפרשה מדברת בה לעיל, ולא לענין מצות תפילין. ו"מימים ימימה" היינו משנה לשנה.

ולדעת רבי עקיבא אין לנו דרשא למעט תפילין בלילות ושבתות, והוא התנא הסובר דשבת זמן תפילין הוא.

והוינן בה: ואלא, הא דתנן בריש מסכת כריתות: הפסח והמילה מצות עשה הן. ולפיכך אינו מביא קרבן חטאת על שגגתו באי עשייתן, למרות שיש בהן כרת במזיד, כי אין מביאין חטאת אלא על חטא שיש בו לאו.

לימא משנה זו דלא כרבי עקיבא היא.

דאי רבי עקיבא, כיון דמוקי לה לקרא ד"ושמרת את החקה הזאת" בפסח, אם כן לאו נמי איכא באי הקרבת קרבן פסח. לפי שהכתוב "ושמרת", יש במשמעותו "לאו", כדברי אבין אמר רבי אילעאי:

דאמר רבי אבין אמר רבי אילעאי: כל מקום

תפילין, שהרי יש בו אות דאסור במלאכה, ובפסח אסור בחמץ ובסוכות חייב בסוכה. אולם

18. כתבו התוס' בד"ה ימים, דלכאורה גם בחוה"מ אין מניחין תפילין שאינו צריך אות של

תפילין. (19) ואם כן, מי הוא התנא הסובר שבת זמן תפילין?

ומשנינן: **אלא האי תנא הוא.**

דתניא: הניעור בלילה, שאין לו לחשוש שמא יפיח בשעה שהוא ישן והתפילין עליו – רצה חולין את התפילין, רצה מניח אותן. ואין כאן "בל תוסיף" לפי שהלילה זמן תפילין הוא מן התורה, ורבנן הוא דגורו שלא להניחם בלילה שמא יפיח בהם כשהוא ישן.

ולכן זה הניעור מותר לו להניח תפילין בלילה, דברי רבי נתן.

יונתן הקיטוני אומר: אין מניחין תפילין בלילה, לפי שלילה לאו זמן תפילין הוא.

ומדלילה, לתנא קמא, זמן תפילין הוא, הרי שהוא אינו דורש קרא ד"מימים ימימה" לענין תפילין, אלא לענין פסח.

ואם כן, לפיו – **שבת נמי זמן תפילין הוא!** שהרי רק מאותו הפסוק אפשר למעט שבת.

ודחינן: **דילמא** אע"ג דפבירא ליה לתנא קמא דלילה זמן תפילין הוא, משום ד"מימים ימימה" קאי אפסח, מכל מקום סבירא ליה דשבת לאו זמן תפילין הוא. דנפקא ליה מ"לאות על ירך" – יצאו אלו שהן גופן אות.

דהא שמעינן ליה לרבי עקיבא דאמר: לילה זמן תפילין הוא, שהרי הוא דורש "מימים ימימה" לענין פסח, ובכל זאת סבירא ליה דשבת לאו זמן תפילין הוא, וכדאמרן לעיל.

ומשנינן: **אלא, האי תנא הוא.**

דתניא: מיכל בת כושי [הוא שאול], היתה מנחת תפילין, ולא מיחו בה חכמים!

ואשתו של יונה בן אמיתי היתה עולה לרגל במועד, ולא מיחו בה חכמים!

מדלא מיחו בה במיכל חכמים על שהניחה תפילין, אלמא קסברי דתפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא היא ונשים חייבות בה. (20)

הילפותות דשבת לאו זמן תפילין. דלרבי יוסי הגלילי דנפק מקרא דימים ימימה יש איסור מדאורייתא להניח תפילין בשבת ויו"ט ד"ושמרת" משמע השמר לך פן תניחם, ולר"ע דנפק מלאות על ירך אין כאן רק פטור מלהניחם ולא איסור.

20. כתב הגאון יעקב, דמשמע מכאן דאפילו למ"ד דנשים חייבות בתפילין מ"מ למעשה אינן מניחות משום שאינן יכולות לזוהר בהם, שאל"כ למה רק מיכל היתה מנחת והרי כל הנשים חייבות בתפילין. ועוד, דמשמע שרק לא מיחו בה אבל לא שהיתה חייבת. ומיושב בזה מה דלא מצינו בהדיא מחלוקת אי נשים חייבות

בירושלמי משמע דמניחין תפילין בחוה"מ. והרא"ש בהלכות תפילין [הלכות קטנות בסוף מסכת מנחות] סי' ט"ז כתב שהדבר תלוי במחלוקת התנאים מהיכן ילפינן דשבת לאו זמן תפילין. דלריה"ג דנפקא ליה מימים ולא שבת ויו"ט אף חוה"מ בכלל כיון שקרוי מקרא קדש. ולר"ע דנפקא ליה מ"לאות" אין חוה"מ בכלל כיון שאינו אסור במלאכה מה"ת.

ובשאגת אריה סי' מ"א הקשה על הרא"ש, דהא גם המ"ד ד"מימים" סמוך אקרא ד"לאות" כמבואר בתוד"ה ימים, וע"כ דגם בקרא ד"לאות" ממעטינן חוה"מ.

19. כתב בב"י סי' כ"ט דיש נפ"מ בין שתי